

STROKE

Stroke är ett samlingsnamn på de symptom som uppstår när hjärnans nervvävnad skadas på grund av hämmad syretillförsel. Syrebristen uppkommer när en blodpropp har bildats i något av hjärnans blodkärl, hjärninfarkt. Stroke kan även uppstå när ett blodkärl brister inne i hjärnan eller på hjärnans yta, hjärnblödning.

En stroke måste omgående behandlas på sjukhus. Snabba åtgärder kan begränsa omfattningen av hjärnskador och handikapp.

En stroke kan uppstå av många olika orsaker. Ärftlighet spelar in liksom högt blodtryck, rökning, höga blodfetter, hög alkoholkonsumtion, hög ålder, diabetes, förmaksflimmer samt förträngning av halspulsådern.

Stroke kan föregås av en så kallad TIA, en störning i hjärnans blodcirkulation som går över. Man får symptom som liknar dem man får vid stroke men de försvinner helt inom ett dygn. I vissa fall kan TIA följas av stroke inom några timmar om man inte inleder en förebyggande behandling.

Stroke kan påverka vilken funktion som helst i hjärnan, vilket leder till både fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar. Exempel på funktionsnedsättningar efter stroke kan vara halvsidig förlamning, afasi, svårigheter att äta och dricka, hjärntrötthet, minnesstörningar, koncentrationssvårigheter, depression, balanssvårigheter, yrsel och humörsvängningar. Dessutom kan man få problem med ljus och ljud.

SYMPTOM

- Domningar eller plötslig svaghet i ansikte, armar och ben.
- Plötslig förvirring eller svårigheter att tala och förstå.
- Plötsliga synstörningar på ena eller bägge ögonen. Svårt att skapa, behålla och förstå relationer till andra.
- Plötslig yrsel, svindel, dubbelseende eller försämrad balans och koordination.
- Kraftig huvudvärk utan klar orsak.

DIAGNOS OCH BEHANDLING

En stroke bör utredas på sjukhus omedelbart. Läkare kartlägger symptomen och försöker lokalisera var skadan sitter. Vid undersökningen gör man en kartläggning av patientens sjukdomshistoria.

Läkaren gör en kroppsundersökning, tar blodprov, EKG samt gör en skiktröntgen av hjärnan. Ibland gör man kärlröntgen och ultraljudsundersökning av halskärlen. Hjärninfarkt kan behandlas ofta med trombolyt, ett blodproppslösande läkemedel som löser upp blodproppen i hjärnan.

En annan behandling är trombektomi där blodproppen avlägsnas genom att man för in en slang via ljumsken och genom denna når blodproppen i hjärnan och kan på så vis dra ut den. Den akuta behandlingen av stroke innebär i övrigt att upprätthålla livsfunktionerna, det vill säga andning och blodcirkulation.

Det finns många olika läkemedel för att förebygga ytterligare stroke. Vissa sänker blodtrycket, andra förebygger nya proppar eller sänker kolesterolhalten. I vissa fall kan det vara aktuellt med operation, till exempel att man opererar bort en förträngning i ett kärl som orsakat blodproppen. Rehabiliteringen är ofta den viktigaste delen av behandlingen för att träna upp de funktioner som skadats.

Den som har haft en stroke måste i många fall lära sig nya sätt att göra saker på.

FORSKNING

Mycket forskning om stroke pågår, bland annat växer vår kunskap om de genetiska riskfaktorerna bakom stroke. Den kunskapen kan sedan ligga till grund för bättre behandlingar, kombinationsbehandlingar och behandlingar som är skräddarsydda för patienten.

Trombolyt i kombination med nedkylning kan vara ett sådant exempel. En annan spännande upptäckt är hur vi med hjälp av läkemedel kan stimulera hjärnans plasticitet, alltså hjärnans förmåga att reparera sig själv efter till exempel en stroke, genom att bilda nya kontakter mellan oskadade nervceller. Här har de första kliniska studierna gett lovande resultat.

VISSTE DU ATT

- Var 17:e minut får någon i Sverige stroke. Cirka 30 000 personer drabbas varje år.
- Stroke är den vanligaste orsaken till fysiska handikapp hos vuxna och den tredje vanligaste dödsorsaken i Sverige.
- Män har något större risk att drabbas än kvinnor i samma ålder. Medelåldern för män är 73 år och för kvinnor 77 år.

AKUT-TESTET

Stroke eller misstänkt stroke bör bedömas och behandlas på sjukhus så snart som möjligt. Snabba åtgärder kan begränsa omfattningen av hjärnskador och funktionshinder. Lär dig, och andra, att känna igen de vanligaste varningssignalerna med AKUT-testet.

- **Ansiktet hänger.** Förlamning i ansiktet?
- **Kroppsdelen.** Ena armen kan inte hållas i luften 10 sek.
- **Uttal.** Språket är sluddrigt och orden kommer fel.
- **Tiden är dyrbar. Ring omedelbart 112!**